

Μαζαρίν Πενζό

Μη μιλάς

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ελένη Κεκροπούλου

*Για τη Ναταλί Κούπερμαν
Και για τη Λούκα Μπίλι*

«Είχα αρχίσει να θυμώνω, πραγματικά. Ήθελα, ξαφνικά, ν' αδράξω την εξουσία, γιατί έβλεπα τώρα πως ήταν οι άλλοι που την κατακρατούσαν ως τώρα, πως αυτό που αποκαλούσα πεπρωμένο, δεν ήταν άλλο από τον απόηχο της βούλησής τους, μια ιστορία γραμμένη όχι από έναν παγκόσμιο αφηγητή, αλλά από ανθρώπους που θα απέφευγαν τη δικαιοσύνη, όσο οι πράξεις τους θα γίνονταν δεκτές με καρτερία κι όχι με αγανάκτηση».

Rachel Cusk, *Transit*

«Σκεπτόμαστε πολύ σε σχέση με την ιστορία, προσωπική ή παγκόσμια. Το γίγνεσθαι είναι γεωγραφία, είναι προσανατολισμοί, κατευθύνσεις, είσοδοι και έξοδοι».

Gilles Deleuze, *Dialogues*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σιγά-σιγά, οι γυναίκες άρχισαν ν' αποκαλύπτουν ότι είχαν πέσει θύματα επιθέσεων. Στην αρχή ήταν ένας ψίθυρος, μεγαλοποιημένος από τη σύγχυση, ύστερα αυτές οι αποκαλύψεις έγιναν τσουνάμι. Οι νοοτροπίες παρασύρθηκαν από το κύμα, έδιναν την εντύπωση πως άλλαζαν –σαν να μπορεί ν' αλλάξει μια νοοτροπία μ' ένα κλικ– οι καιροί ξετρελαίνονταν και βραχυκυκλώνονταν, μπορούσες να θέσεις νομικά ερωτήματα για την έννοια της αλλαγής και για τη συλλογική πεποίθηση που μια οργανισμένη κραυγή τη μετέτρεπε σε κοινωνική πρόοδο –οι άντρες κατηγορούνταν δημόσια, διευκολυνόταν η κατάθεση αγωγών, ακόμα και οι συκοφαντικές μηνύσεις. Οι δημοσιογράφοι καραδοκούσαν για το «λαυράκι», έτσι που δυο από αυτούς έφτασαν να φάχνουν στ' αστυνομικά τμήματα. Δεν τους πήρε πολύ χρόνο για να ξεθάψουν παλιά βιβλία συμβάντων, υποθέσεις που είχαν παραγραφεί, αλλά που έκρυβαν σημεία και τέρατα...

Όλα άρχισαν από μια τυχαία πληροφορία: ένα υψηλά ιστάμενο πρόσωπο κατηγορείτο για βιασμό. Δεν ήταν ούτε ο πρώτος, ούτε ο τελευταίος, αυτού του είδους οι

ειδήσεις είχαν γίνει συνήθειες. Στη συνέχεια, ακούσε να γίνουν συνειρμοί και να τους συνδέσουν με ονόματα. Το πράγμα πήγαινε από το πιο αληθοφανές, ως το πιο παλαβό, ανάλογα με το πόσο διάσημος κι αξιοσέβαστος ήταν ο εν λόγω άντρας. Οι καλοί οικογενειάρχες μπορούσαν να τρέμουν, αφού όσο πιο πολύ διαφήμιζαν την αρετή τους, τόσο πιο σκληρή θα ήταν η πτώση. Οι δημοσιογράφοι ξετρώπωναν αδιάκριτα γυναικάδες και αποσηματισμένους ιερείς, δεν ξέφευγε κανείς από το κυνήγι του αρσενικού, αφού το αρσενικό είναι, εν δυνάμει, ζώο αρπακτικό. Αφίσες στο μετρό έδειχναν τρομαγμένες γυναίκες, γαντζωμένες στη μεταλλική μπάρα της κουραστής ενώ ένας καρχαρίας, ένας λύκος ή μια αρκούδα, περιφέρονταν στα πέριξ, πλησιάζοντας επικίνδυνα. Αυτά τα υπό εξαφάνιση είδη υποτίθεται ότι αντιπροσώπευαν το χειρότερο κομμάτι του άντρα, το πιο σκοτεινό. Αυτές οι αφίσες ξεσήκωσαν την οργή των υπερασπιστών των ζώων. Πώς μπορούσαν να συγκρίνουν ένα ανθρώπινο ον μ' ένα ζώο που ήταν μέσα στη φύση του να κυνηγάει; Βέβαια, ο άντρας είχε «εξανθρωπιστεί» ξεπερνώντας και αρνούμενος τη φύση του, αλλά τα άμοιρα ζώα, εξοντωμένα από το μόνο είδος που διατηρούσε το μονοπώλιο της νόμιμης βίας, ήταν αθώα. Οι αντισπεσιστές* ήταν έτοιμοι να διαδηλώσουν, να ενώσουν τις φωνές τους με αυτές των φεμινιστών, πότερο πρόθυμοι να αλληλοβριστούν παρά να επεξεργαστούν ένα σχέδιο κοινού αγώνα. Οι άντρες λούφαζαν, ο λόγος τους δεν ακουγόταν πια, εκτός κι αν γίνονταν τα φερέφωνα κάποιου μαχόμενου φεμινισμού, κι έδειχναν έτοιμοι να προσφέρουν, προς εξίλασμό, τους όρχεις τους σε ασημέ-

---

* antispecistes: αυτοί που προσδίδουν τον ίδιο σεβασμό στο σκουλήκι, στη φάλαινα ή στο ανθρώπινο ον. (ΣτΜ.)

νιο δίσκο. Ο πόλεμος των φύλων καλά κρατούσε, αποκαλύπτοντας μια αγορά με εκθετική ανάπτυξη, από την οποία ο γραπτός Τύπος εννοούσε να επωφεληθεί, αυτός που ζούσε επίσης τις τελευταίες του στιγμές. Η δημοσιογραφία είχε εγκαταλείψει στο πεδίο μάχης τη δεοντολογία της, η ώρα ήταν στο «χαλάλι», αναζητούσαν ενόχους με λόγχες πάνω στις οποίες, όπως οι «ξεβράκωτοι»*, θα είχαν ευχαρίστως φυτέψει ματωμένα γεννητικά όργανα, για να τα εκθέσουν στην εκδικητική μανία του όχλου.

Στην πραγματικότητα, το θέμα ήταν πολιτικό, επρόκειτο, ούτε λίγο ούτε πολύ για ζήτημα εξουσίας, αλλά στο μεταξύ χρειάζονταν χειροπιαστοί ένοχοι και θύματα, που σήμαινε: ονόματα. Όχι περιγραφές ιδιότητας, όχι υπονοήσεις, αλλά ονόματα: έπρεπε το θύμα να έχει πρόσωπο και σώμα, μια ιστορία περίεργη, μοναδική, για να το φαντάζονται τη στιγμή που η ζωή του θα έχανε την ισορροπία της. Ήθελαν αφηγήσεις, ήθελαν φωνές, ήθελαν πρόσωπα, ελκυστικά κατά προτίμηση. Γι' αυτόν τον λόγο, οι γυναίκες ηθοποιοί έκαναν αίσθηση. Ήταν όμορφες, πάντα τέλεια ντυμένες, είχαν απαραίτητα υποφέρει από τα αντρικά βλέμματα, αφού το σύστημα τις υποχρέωνε να γίνονται αντικείμενο του πόθου, για να γίνουν οικονομικά υποκείμενο. Έπρεπε να αρέσουν πρώτα στον παραγωγό τους. Εκείνος είχε το χρήμα, αυτές τη σάρκα. Ήταν εύκολο να φανταστεί κανείς τη συναλλαγή. Η αγανάκτησή τους και η χιονοστιβάδα καταγγελιών που ακολούθησε, είχε ως αποτέλεσμα ν' ανοίξει το αρχείο των σεξουαλικών παρενοχλήσεων. Αυτές οι γυναίκες επινόησαν καινούργιους τρόπους αντίστασης: η επι-

---

* Αναφορά στους «sans-culotte» της Γαλλικής Επανάστασης (ΣτΜ.)

λογή του χρώματος των φορεμάτων τους, οι όμοιες καρφίτσες που φορούσαν. Μιλούσαν σε περιοδικά χτενισμένες και μακιγιαρισμένες από μεγάλες φίρμες, για την περίπτωση. Ύστερα, τα θύματα υιοθέτησαν τον ρόλο του δήμιου: κι εδώ χρειάζονταν πλέον ονόματα και πρόσωπα, όχι περιγραφικές αναφορές, αλλά χειροπιαστά ονόματα και πρόσωπα. Αν μπορούσε ν' αποφευχθεί, εξ άλλου, οι κατηγορούμενοι να είναι στιγματισμένοι από το χρώμα του δέρματός τους, ώστε να εξορκιστεί κάθε ρατσιστική υπόνοια, ήταν πιο βολικό: διάλεγαν κατά προτίμηση εκφράσεις όπως: «Λευκός με ισχύ χρήματος», αν ήταν δυνατόν να ανήκει στον πολιτικό κύκλο ακόμη καλύτερα. Κι ένας αθλητής έκανε, βέβαια, για τη δουλειά, αλλά αυτά τα καημένα αγόρια που δεν είχαν σπουδάσει και που περνούσαν από το στάτους του προλεταριάτου των πόλεων σ' αυτό του εκατομμυριούχου, πριν καν μπορέσουν να ζήσουν μια νορμάλ παιδική ηλικία, ήταν κάπως συγχωρητέα. Ή δεν τους έδιναν σημασία, ποδοσφαιριστές ήταν στο κάτω-κάτω, κέρδιζαν πολλά χρήματα, άρα σκέπτονταν με τα πόδια, οπότε δεν είναι περίεργο να επιτίθενται στις γυναίκες, πληρώνοντάς τες. Αν οι άντρες ήταν αλλοδαποί, τα στρατόπεδα χωρίζονταν: η δεξιά στέναζε, ήταν στην τάξη των πραγμάτων, η βιαιότητα ήταν συστατικό της παιδείας, ο εγγενής ματισμός είχε να κάνει με την κουλτούρα και το μίσος για τις γυναίκες ήταν γραμμένο στον γενετικό τους κώδικα. Για την αριστερά, ο δήμιος μπορούσε ενδεχομένως να γίνει θύμα, έχοντας υποστεί τον διαχωρισμό, είχε κάποιον λόγο να εκδικηθεί, αν δεν κέρδιζε τη ζωή του, δεν ήταν ένας βάνουσος οχληρός, αλλά ένας φτωχός τύπος που η τύχη δεν του είχε χαμογελάσει, μεγαλωμένος σε μια «παραβατική γειτονιά», παραμελημένος από την

Εθνική Εκπαίδευση, αποδιωγμένος από την κοινωνία, εξ αιτίας του πατρώνυμού του. Αυτός δεν έκανε άλλο από το ν' ακολουθεί την κλίση του κοινωνικού ντετερμινισμού, η παρενόχληση περνούσε στα φιλά των εφημερίδων, κατατασσόταν αυτόματα στην κατηγορία «σκυλιά πατημένα», οι σελίδες «κοινωνικά» τούς δέχονταν με το ζόρι, ή υπό τον όρο πως επρόκειτο για έναν πλάγιο τρόπο, όπου το θύμα, πιο αξιολύπητο ακόμα, θα πλήρωνε τα έξοδα. Αυτές οι περιπτώσεις δεν ενδιέφεραν.

Είχαν κρεμάσει στα μανταλάκια ένα διάσημο αρπακτικό με ριζοσπαστικές ισλαμικές τάσεις που είχε «εξευαγγελίσει» αβέβαιες ψυχές μέσα σε υπόγεια των προαστίων, χρησιμοποιώντας λουστραρισμένο λόγο στα πλατώ των καναλιών της τηλεόρασης. Η περίπτωση ήταν λεπτή, οι εφημερίδες που ασχολήθηκαν μ' αυτόν χαρακτηρίστηκαν «ρατσιστικές», μια επιτροπή υποστήριξης της αριστεράς –αλλά όχι αντισημιτική, διευκρίνισαν αμέσως– σχηματίστηκε την ίδια στιγμή, κραυγάζοντας «αισχρή συνωμοσία». Ο ιδεολόγος εκείνος αντιπροσώπευε το φτωινό πρόσωπο ενός ισλάμ, που όφειλαν να το αγαπούν, να το σέβονται για να δείξουν την αποδοχή τους προς τη διαφορετικότητα, προς όλες τις διαφορετικότητες, μη μπορώντας να διακρίνουν την υπερβολή στο διαφορετικό που σκοτώνει, και αν μια υπερβολή ήταν μέρος αυτής της διαφορετικότητας ή αν την εξευτέλιζε. Οι θεωρίες παρέμεναν ασαφείς πάνω στο θέμα, ανέχονταν το τσαντόρ γιατί τίποτα δεν ήταν χειρότερο από τον στιγματισμό, κι όσο για τις γυναίκες που καλύπτονταν αυτόβουλα, αυτό δεν αποδείκνυε ότι ήταν όντως επιλογή τους, και υποτίθεται ότι το μίνιμουμ προαπαιτούμενο της δημοκρατίας είναι να τις ακούμε. Αν τους έκανε κέφι να κόψουν χέρια, ή ν' αυτολιθοβολή-

θούν, ποιοί είμαστε εμείς που θα τους το απαγορεύαμε; Η σχετικότητα των αξιών, το όλα σφάζονται όλα μαχαιρώνονται, κατάντησαν να θεωρούνται δυνάμεις της προόδου που ωστόσο προσέκρουαν στις διεκδικήσεις αυτών των άλλων γυναικών, να μην τις βιάζουν ατιμωρητί. Και όμως, στο όνομα της σχετικότητας, μπορούσε κανείς να δεχτεί ότι το αρπακτικό, ωραίος άντρας και επιβλητικός ομιλητής, είχε διακορεύσει ανήλικες παρθένες, ξεχνώντας απλώς να ζητήσει τη συγκατάθεσή τους. Το να δέχεσαι να φοράς πέπλο, ε, ναι, δεν λείει τίποτε, αλλά το να σε «διδεισδύει» ένας αγιατολάχ του πουριτανισμού... αυτό παραπήγαινε. Τουλάχιστον η σχετικότητα ήταν συναφής με τις αρχές της: Όλα είναι σχετικά, αλλά όχι και τόσο.

Οι δημοσιογράφοι άρχισαν να μυρίζονται τα μεγάλα ψάρια. Οι γλώσσες λύνονταν, κυκλοφορούσαν οι φήμες που πάνω τους γαντζώνονταν καινούργια ονόματα, καινούργιες υποθέσεις. Μερικά χρόνια πριν, ένας μεγάλος αντιστασιακός και διανοούμενος είχε εκφράσει το σύνθημα μιας ολόκληρης νεολαίας: «Αγανακτήστε!» κι όλος ο κόσμος το είχε πάρει κατά γράμμα, η αγανάκτηση έγινε παντιέρα από τους νέους της εποχής για να θρέψει τις ηθικολογίες αποκλειστικά των δημόσιων ανδρών και γυναικών, στο εξής. Έτειναν το μικρόφωνο και μια ομολογία ηθικής πίστης ξεπηδούσε. Έτσι και διατύπωνε κάποιος μια περιθωριακή γνώμη, ο δημοσιογράφος τον επανέφερε αμέσως στην τάξη, υποπτευόμενος σε κάθε δισταμένη άποψη, τη βούληση να επιβληθεί ο βιασμός σαν κοινωνικός κανών, ο ρατσισμός σαν πρόδηλο, η παιδοφιλία σαν πασατέμπος.

Κάποια άτομα καλούσαν σε μια ομοφροσύνη από την οποία ήταν επικίνδυνο το να θέλεις να διαφύγεις. Οι εκ-

κλήσεις για επαναφορά στην τάξη έρχονταν από κάθε πολιτική πλευρά. Υποψίες, ερωτήσεις, περίτεχνο λεξιλόγιο, ο καθένας επιτηρούσε πλέον τον εαυτό του, έτοιμος ν' αντιδράσει πρώτος, αν ο άλλος χαλάρωνε την άμυνά του. Η γλώσσα ωστόσο φτώχαινε, δεν μπορούσε να τα εκφράσει όλα

Το απαγορευμένο είχε βγει στην επιφάνεια, είχε πολιτικά δικαιώματα, οι ακρότητες μπορούσαν να εισακουστούν, οι δημοσιογράφοι καλούσαν, για να εκφραστούν, ηγέτες φασιστικών κομμάτων, τους υποδέχονταν με κάθε ευγένεια και, από τη στιγμή που ό,τι είχαν να πουν ήταν καλοειπωμένο, μπορούσαν να κάνουν δεκτές κάποιες ιδιαιτερότητες μεταξύ των ανθρώπινων όντων. Ήταν βέβαιοι ότι βρίσκονταν από την καλή πλευρά υποστηρίζοντας τις γυναίκες, όλα τα όρια συγκεχυμένα: νά τουλάχιστον ένα σημείο συνεννόησης, οι «μάτσο» άντρες έπρεπε να κατεβάσουν τους τόνους, όσο για τα υπόλοιπα, στον διάβολο η πολιτική, είχε ήδη καεί προ πολλού, θα την αντικαθιστούσαν τώρα τα καυτά κοινωνικά θέματα, μπορούσες μάλιστα να θεωρηθείς στρατευμένος πολίτης αν είχες την ευκαιρία να φωνάξεις «βιασμός!» βλέποντας κάποιον εφαιψία στη γραμμή 13 του μετρό. Κι αν αυτή η ευκαιρία περνούσε κάτω από τη μύτη σου, είχες πάντα τη δυνατότητα να το καταγγείλεις: δεν θα μπορούσαν να πουν τότε πως είσαστε συνένοχοι. Για τους μετανάστες και κόντρα στον Μπασάρ ελ-Ασάντ, το όνομά σου ήταν σε όλες τις λίστες τους και σ' ευχαριστούσαν προτείνοντάς σου κι άλλους αγώνες, ανάμεσα σε μέιλ που ανάγγελλαν εκπτωτικές τιμές για ζαρντινιέρες και ηλεκτρικές ψησταριές.

Αυτή ήταν η κατάσταση της κοινωνίας μας. Οι εξηταχοχάρηδες από καλή οικογένεια και οι σοσιαλδημο-

κράτες, με μειωμένη πλέον ταχύτητα, προτίμησαν να πάνε με το μέρος όπου έγερνε η πλειοψηφία, απεκδυόμενοι την παλιά σοσιαλιστική ταμπέλα τους, για να ασπαστούν την νέα πρόοδο: συμβάλλοντας στην καλή διοίκηση της χώρας “δάνειζαν” στους καλύτερους τις διαχειριστικές στρατηγικές τους μέγιστης αποδοτικότητας. Αυτό το λεξιλόγιο τουλάχιστον, δεν θα χαρακτηριζόταν ανήθικο.

Πίσω από την οχλοβοή του κόσμου, τα πάθη των γυναικών συνεχίζονταν...